

YANGI TUG'ILGAN CHAQALOQ PARVARISHI UCHUN TAVSIYALAR

*Qo'qon universiteti Andijon filali
Pediatriya yo'nalishi 25-07-guruh talabasi
Ortig'aliyeva Madinabonu Muzaffar qizi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada yangi tug'ilgan chaqaloq parvarishi bo'yicha muhim tavsiyalar yoritilgan. Unda chaqaloqning to'g'ri ovqatlantirilishi, gigiyenasi, uxlash tartibi, kiyim tanlash va ona hamda bola sog'ligini saqlash masalalari, chaqaloq parvarishi uchun zarur bo'lgan muolajalar, kindik parvarishi haqida ma'lumot beriladi. Shuningdek, yangi onalarga chaqaloqni parvarish qilishda e'tibor berilishi lozim bo'lgan omillar, shifokor tavsiyalariga amal qilish zaruriyati va chaqaloq rivojlanish bosqichlarining ahamiyati tushuntirilgan.

Kalit so'zlar: Gigiyena, parvarish, uxlash tartibi, to'g'ri ovqatlantirilishi, parvarish, kindik parvarishi, muolajalar, chaqaloq rivojlanishi, shifokor, omillar.

Kirish

Yangi tug'ilgan chaqaloq organizmi hayotining ilk kunlarida tashqi muhitga moslashish jarayonini boshdan kechiradi. Bu davr fiziologik jihatdan juda nozik bo'lib, chaqaloqning sog'lom o'sishi va rivojlanishi ko'p jihatdan unga ko'rsatiladigan to'g'ri parvarish, gigiyena, ovqatlantirish va muhit sharoitlariga bog'liqdir. Neonatal davrda bola immun tizimi yetarlicha shakllanmagan bo'ladi, tana haroratining tez o'zgarishiga sezgir, ovqat hazm qilish organlari esa moslashish bosqichida turadi. Shuning uchun har bir ota-ona yoki parvarish bilan shug'ullanuvchi shaxs ushbu davr talab qiladigan asosiy gigiyenik qoidalar, fiziologik ehtiyojlar va profilaktik choralar haqida to'liq tasavvurga ega bo'lishi zarur. yangi tug'ilgan chaqaloq parvarishining asosiy yo'nalishlari – to'g'ri ovqatlantirish, gigiyena qoidalari, uyqu va kun tartibini tashkil etish, teri va kindik yarasi parvarishi, shuningdek, kasalliklarning oldini olishga qaratilgan umumiy tavsiyalar batafsil yoritiladi. To'g'ri parvarish chaqaloqning sog'lom o'sishi, psixofiziologik rivojlanishi va kelajakdagi salomatligi uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Asosiy qism**Yangi tug'ilgan chaqaloq davri va uning ahamiyati.**

Yangi tug'ilgan chaqaloq davri — tug'ilgandan 28 kun o'tguncha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi. Bu davrda chaqaloq tashqi muhitga moslashishni boshlaydi. Bu davrning ahamiyati quyidagicha bo'ladi: Jismoniy o'sish bir oylikda chaqaloq o'rtacha 600–900 gramm vazn qo'shadi va bo'yi 2–4 sm gacha o'sadi. Bosh aylanasi ham sezilarli darajada o'sadi, bu miya rivojlanishini aks ettiradi. Harakat va motorika: bir

oylik chaqaloqlarning harakatlari asosan beixtiyor va reflektor xarakterga ega. Bu davrda bolada boshini qisqa muddat ko'tarishga urinishlar kuzatiladi, ayniqsa qorni bilan yotganda sezilarli darajada bilinadi. Emotsional va ijtimoiy javoblar: Bu davrda ona bilan ko'p vaqt o'tkazish, unga tabassum qilish, yaxshi muloqot qilish chaqaloqning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Yig'lash esa chaqaloqning asosiy aloqa vositasi bo'lib, u ochlik, noqulaylik, og'riq yoki qo'lqa tushishni anglatadi.

Chaqaloq gigienasi

Chaqaloqni cho'miltirish — bolalar parvarishi qoidalarining eng muhim gigienik muolajalaridan biridir va bolaning yengil chiniqishini ta'minlaydi. Go'dakni har kuni cho'miltirish kerak. Cho'miltirish bolani yallig'lanishli teri kasalliklaridan himoya qiladi. Teri tozaligiga alohida e'tibor berilishi kerak, chunki chaqaloqlarda terining tashqi qatlami (epidermis) kattalarnikiga qaraganda yupqa va ifloslanishga ancha sezgirroq bo'ladi. Bundan tashqari, kichik bolalarda epidermis va dermis (terining asosiy qatlami) o'rtasidagi birikish bo'shroq bo'ladi va terining bunday tuzilishi infektsiyaning tezroq tarqalishiga sabab bo'ladi. Shuningdek, organizmning ter bezlari orqali ma'lum modda almashinuvi mahsulotlar chiqarib tashlanadi. Cho'milish jarayoni onaga ham, bolaga ham noqulaylik tug'dirmasligi uchun, ko'p narsani oldindan tayyorlab olish kerak: kerakli hamma narsani tayyorlash, o'z o'rniga qo'yish, xonada to'g'ri haroratni ta'minlash, cho'milish uchun tog'oracha va suvning haroratini me'yorga keltirish. Agar barcha harakatlar algoritmlarni oldindan ko'rib chiqsangiz, bola erkin haraktlanishi uchun uni qanday to'g'ri ushlab kerakligini bilsangiz, yanada yaxshi bo'ladi, shuningdek xavfsizlik qoidalarini esdan chiqarmaslik kerak.

Chaqaloqning ertalabki tozalik mashg'ulotlari

Har kuni ertalab chaqaloqning yuz, ko'z, burun va quloqlari yuvilishi lozim. Yangi tug'ilgan chaqaloqning burun yo'llari juda tor, shu tufayli burunda kam miqdorda bo'lsa ham shilliq to'plansa nafas olishga qiynaladi. Bu paytda, onaning vazifasi – chaqaloqni burun bo'shlig'ini har kuni tozalab turish. Kichkintoyning ko'zlari kundalik parvarishni talab qiladi. Agar gigiena qoidalariga rioya qilinmasa, konyuktivit – ko'zning shilliq qavatining yallig'lanishi rivojlanish ehtimoli bor. Bunda ko'zning shox pardasi qizarishi, uyqudan uyg'ongandan keyin esa kipriklar bir-biriga yopishib qolishi, ko'zning ichki burchagida esa shilliq to'planishi kuzatiladi. Yangi tug'ilgan chaqaloq parvarishi bularni barchasiga katta e'tibor berishni talab qiladi. Yangi tug'ilgan chaqaloqning terisi juda nozik va sezgir, shu sababli ham noto'g'ri parvarish, tezda bola terisining shikastlanishiga olib keladi. Buning oqibatida esa jarohatlar o'rnida infeksiya va yallig'lanishli kasalliklar rivojlanish xavfi paydo bo'ladi. Chaqaloqlar terisida eng ko'p uchraydigan kasalligi bu – chaqaloq yo'rgaki dermatiti. Bunday dermatit, xalq tilida bichilish, odatda terining ko'p nam bo'lib turadigan joylarini yo'rgak yoki kiyim matosiga ishqalanib yallig'lanib ketishi

natijasida hosil bo'ladi. Terining bichilib qolishining asosiy sabablari bu siydik, ter va matoga ishqalanish kabi omillar kiradi.

Kindik yarasi parvarishi

Kindik — bu chaqaloq onaning qornidagi hayoti davomida ona va bola o'rtasidagi oziqlanish, kislorod almashinuvi va chiqindilarni chiqarish kanalidir. Tug'ilgandan keyin kindik bog'ich kesiladi, 2–3 sm qismini qoldiriladi va bog'lab qo'yiladi va shu joyda kindik yarasi hosil bo'ladi. Bu yara dastlab ochiq bo'ladi, keyinchalik qurib, qobiq (qurigan to'qima) hosil qiladi va odatda 5–10 kun ichida o'zi tushadi. Yangi tug'ilgan kindik bo'g'ichi ho'l, ozgina qon yoki suyuqlik ajralishi mumkin. Asta-sekin quriy boshlaydi. Quruq qobiq hosil bo'ladi, yara kichrayadi. Bu davrda parvarish to'g'ri bo'lsa, infeksiya xavfi pasayadi. Shuningdek, yara tabiiy ravishda tushadi. Ostida esa pushti, toza yara qoladi, u ham qisqa vaqt ichida bitib ketadi. Endi yarani parvarishi haqida ko'rib chiqsak, har bir parvarishdan oldin qo'llar sovun va iliq suv bilan yaxshilab yuviladi. Kuniga 1–2 marta, yoki yara ho'l bo'lsa har safar taglik almashtirilganda, yara atrofini steril paxta bilan artib qo'yiladi. Bu jarayonda quyidagi dori vositalaridan foydalanishimiz mumkin: antiseptik vositalardan, 3% li vodorod peroksid (bir marta ishlatiladi), keyin 70% li spirt. Yangi tug'ilgan chaqaloqni parvarish qilishda alohida e'tiborni kindik yarasi talab qiladi. Tug'ruqxonada shifokor pediatr buyurgan muolajalarni bajaring. Agar chaqaloqning hali bitib ketmagan kindik yarasi, parvarish qilish qoidalariga rioya qilinmasa, nafaqat kindik (omfalit), balki qon va butun tana (sepsis) infeksiyasiga darvoza bo'lib xizmat qilishi mumkin. Aksariyat hollarda, kindik yarasi chaqaloq hayotining 10-19-kuniga kelib butunlay bitib ketadi.

Xulosa

Yangi tug'ilgan chaqaloq parvarishi – bu nafaqat tibbiy, balki ruhiy jihatdan ham katta mas'uliyat talab etadigan jarayondir. Bolaning sog'lom o'sib-ulg'ayishi uchun to'g'ri ovqatlantirish, gigiyenik parvarish, qulay muhit yaratish va onaning sog'lom bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Har bir ota-ona chaqaloq parvarishida shifokor tavsiyalariga amal qilishi, bolaning har bir o'zgarishiga e'tiborli bo'lishi lozim. Sog'lom avlod tarbiyasi — jamiyat kelajagining poydevoridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova R. M. "Pediatriya asoslari". – Toshkent. O'zbekiston tibbiyot nashriyoti. 2020
2. Rasulova N. Sh. "Neonatologiya". – Toshkent. Tibbiyot akademiyasi nashriyoti. 2019
3. World Health Organization (WHO). "Care of the Newborn: Clinical Guidelines". – Geneva. WHO Press, 2022
4. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Yangi tug'ilgan chaqaloqlar parvarishi bo'yicha metodik qo'llanma". – Toshkent 2021

5. G'ofurova M. A. "Onalik va bolalikni muhofaza qilish". – Toshkent Oliy tibbiyot nashriyoti. 2018
6. American Academy of Pediatrics. "Caring for Your Baby and Young Child Birth to Age 5". – New York Bantam Books 2021
7. UNICEF. "Essential Newborn Care Training Manual". – New York UNICEF Publications 2020
8. Xudoyberdiyeva D. T. "Yangi tug'ilgan chaqaloqlar gigiyenasi va parvarishi". – Toshkent Fan va texnologiya nashriyoti. 2022

